

A decorative grid of icons in the top section, including a red hexagonal pattern, a yellow spiral, a brown motorcycle, a green tree, a green plant, a purple diamond, a light blue tree, a blue wavy line, a yellow leaf, and a pink star.

VODIČ KROZ STANDARD

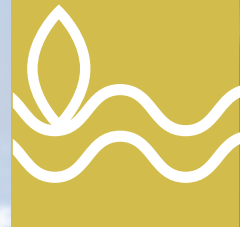
Najljepša sela *Bosne i Hercegovine*

A decorative grid of icons in the bottom section, including a pink house, a green plant, a blue wavy line, and a blue hexagonal pattern.

Standard Najljepša sela
Bosne i Hercegovine
(Most Beautiful Villages) - MBV
Standard za sela pogodna za ruralni turizam

Sadržaj

Uvod	4
Definicija ruralnog turizma i ciljne grupe	8
Šta je to standard Najljepših sela BiH	10
Zašto pristupiti MBV standardima	11
Vizija	12
Misija	12
Ko može postati nosilac MBV oznake	14
Kategorije i kriteriji Najljepših sela Bosne i Hercegovine	15
1. Kategorija lokalne uprave	15
2. Kategorija muzeji i centri za interpretaciju	15
3. Kategorija pružaoca turističkih usluga	16
Kriteriji za dobijanje oznake brenda „The Most Beautiful Villages of Bosnia and Herzegovina“ – MBV of BiH	18
Oznake/značke u okviru oznake MBV BiH	20
1. Oznaka/značka za prirodu i aktivnosti na otvorenom	20
2. Oznaka/značka za arhitektonske spomenike	20
3. Oznaka/značka za tradicionalne zanate	21
4. Oznaka/značka za kulturne događaje	21
O procesu sticanja kolektivne oznake MBV	22
Proces prijave za najljepša sela BiH	23
Marketing	24
Web stranica Najljepših sela Bosne i Hercegovine	25
Dodjeljivanje oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine / The Most Beautiful Villages of Bosnia and Herzegovina / MBV	26

Uvod

Brend "Najljepša sela" je koncept koji je pokrenulo francusko udruženje "Les Plus Beaux villages de France" 1981¹. godine. Njegova misija je da očuva i unaprijedi naslijeđe svojih sela članica kako bi povećala njihovu prepoznatljivost i na taj način promovisala njihov ekonomski razvoj. Ovaj koncept su kasnije usvojile i druge zemlje kao što su Italija, Španija, Njemačka, Švicarska, Japan, Libanon i Rusija, te su zajedno osnovale međunarodnu federaciju: „Najljepša sela na zemlji“², koja okuplja članice iz različitih zemalja koje formiraju međunarodnu mrežu za razmjenu znanja i vještina.

Nalazeći se na raskrsnici zapadne i istočne civilizacije, sela i ruralna naselja u Bosni i Hercegovini svjedoče o bogatom kulturnom naslijeđu koje predstavlja zemlju i njene ljude. Uticaje grčke, rimske, europske srednjovjekovne i osmanske imperije možemo vidjeti kroz mnoge očuvane spomenike ili ostatke. BiH je također bogata sa biodiverzitetom, te predivnom prirodom. Ovo raznoliko kulturno naslijeđe se manifestuje kroz spomenike ili arhitektonske dragulje i kroz nematerijalnu tradiciju koja živi kroz zanatstvo, kuhinju, muziku, ples i gostoprimstvo. Brend „Najljepša sela Bosne i Hercegovine“ je oznaka izvrsnosti koji želimo da je prepoznat i na međunarodnom nivou i naziv oznake na engleskom jeziku je „Most Beautiful Villages of Bosnia and Hercegovina“, a njegova skraćenica je MBV BiH.

Godine 2022. Udruženje za ruralni razvoj Alterural sa sjedištem u Sarajevu je odabrano od strane Projekta razvoja održivog turizma u Bosni i Hercegovini (TURIZAM) koji finansira USAID, da sa mrežom ključnih partnera širom zemlje, pokrene i upravlja ovom inicijativom i osigura njenu održivost. Udruženje Alterural je osnovano 2009. godine sa sjedištem u Sarajevu. Specijalizirano je za razvoj i promociju ruralnog turizma u Bosni i Hercegovini. Ovaj sektor se doista smatra snažnim pokretačem razvoja ruralnih područja i stvaranja komplementarnih prihoda za zajednice, posebice za manje i udaljene poljoprivredne proizvođače. Sektor ruralnog turizma ima za cilj diversifikaciju ruralne ekonomije u ruralnim područjima, dajući veću vidljivost predivnim seoskim turističkim destinacijama koje će povećati razvoj sektora i njegov pozitivni društveno-ekonomski uticaj na ruralne zajednice.

¹ <https://www.les-plus-beaux-villages-de-france.org/fr/>

² <https://lpbvt.org/>

Udruženje Alterural predvodi pokretanje i upravljanje ovim brendom. Koristeći prepoznatljiva bosanskohercegovačka sela, cilj je pomoći transformaciju ruralnih područja BiH u vrhunske evropske turističke destinacije kako bi:

- Pojačali njihovu ekonomiju i proširili prednosti na regiju i stvorili prilike za lokalno stanovništvo, žene i mlade, uključujući i starije stanovništvo. Npr. u Francuskoj ili Italiji odabrana najljepša sela su svjedočila porastu turističke posjete za 30 do 40%. Povećanje postotka naravno ovisi od različitih faktora u određenim selima, pristupa istim, da li je destinacija već prepoznata ili da li je oznaka doprinijela većoj vidljivosti.
- Spriječili migraciju iz ruralnih u urbana područja zadržavanjem ljudi na njihovim imanjima.
- Stvorili prepoznatljiva iskustva za posjetitelje i kreirali ponudu u cilju da se poveća potrošnja i boravak posjetitelja.
- Povećali vrijednost imovine u ruralnim područjima.
- Doprinijeli valorizaciji i očuvanju prirodne, materijalne i nematerijalne baštine sela u BiH. Konkretno, kroz dodjelu oznake brenda prepoznati, sačuvati i zaštititi autentičnost i homogenost označenih sela. Iznimna ljepota krajolika i prirodnih resursa u selima sa oznakom takođe zahtijevaju valorizaciju i veću zaštitu.

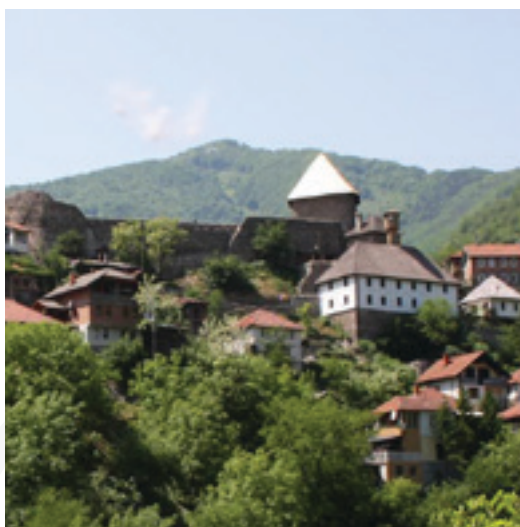

Procjenjuje se da oko 60% teritorije Bosne i Hercegovine spada u kategoriju ruralnog područja, što znači da veliki dio zemlje čine netaknute planine, šume, polja, rijeke i jezera koja se nalaze izvan urbanih centara. Međutim, i u ruralnom području Bosne i Hercegovine postoji velika raznolikost, neka područja su gusto naseljena, dok su druga rijetko naseljena. Takođe, neka ruralna područja su razvijenija i imaju bolju infrastrukturu, dok su druga manje razvijena i izolovana.

Tokom inicijalnog istraživanja koje je obuhvatilo posjetu selima, posjećena su 33 sela širom BiH. Udruženje Alterural s timom USAID Turizam projekta, i uz podršku međunarodnih eksperata, procijenili su raznolikost arhitektonskog, prirodnog i kulturnog naslijeđa i krajolika bh sela, te uspostavili standardni primjer za učešće u brendu Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina. Ovaj standard će pomoći budućem odabiru i istraživanju u ostatku zemlje u pronalaženju drugih potencijalnih i novih članova brenda. Kao što je već spomenuto, sela u BiH općenito imaju koristi od impresivnih prirodnih predjela i okruženja bogatog značajnim prirodnim naslijeđem. Ruralni način života, uključujući poljoprivredu, stočarstvo, ovčarstvo i sl. tipičan je za većinu regiona. Što se tiče arhitektonskog pejzaža, teško je odgonetnuti jedinstvenu bosanskohercegovačku seosku arhitektonsku formu jer ona varira kao i sam krajolik i klima. Postoje četiri arhitektonska stila: brdoviti dijelovi Krajine (Mrkonjić Grad, Šipovo, Banja Luka i dijelom Bihać) u kojima dominiraju tipične drvene konstrukcije, planinska arhitektura, malo drugačija sa kombinacijom izrazito kosih drvenih krovova i kamenih temelja; Hercegovački ruralni arhitektonski predio, kojim dominiraju kamene kuće tipične za mediteransko zaleđe; dobro očuvana srednjovjekovna sela sa ranom osmanskim arhitekturom i pod jakim uticajem stilova koji su tipični za zapadne dijelove Osmanskog carstva, kao što su sela Počitelj ili Vranduk, dva izuzetno dobro očuvana dragulja. Na žalost, u većini slučajeva, arhitektonski predio sela je značajno izmijenjen u socijalističkom periodu, i naročito ratnim oštećenjima i/ili poslijeratnim popravkama i obnovom. Zbog toga je u nekim selima tradicionalna arhitektura nepovratno izgubljena.

S obzirom na ovu raznolikost ruralnih predjela u BiH, kako bismo olakšali procjenu sela, uspostavljena su tri tipa sela u cijeloj zemlji, a najbolji primjer svakog od njih je istaknut u nastavku:

- **Srednjovjekovna utvrđena sela** – koja su prvenstveno pripadala evropskom/zapadnom srednjovjekovnom historijskom i kulturnom predjelu, ali su zbog svog položaja vijekovima korištena kao važna osmanska utvrđenja. Dva sela koja su idealni predstavnici ovog tipa su Vranduk i Počitelj, dok bi u ovu kategoriju mogao spadati i Prusac.

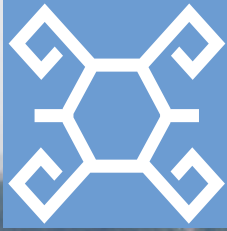
- **Brdovita/planinska sela** – koja tipično karakterišu planinsko arhitektonsko naslijeđe, planinski način života (uzgoj goveda i ovaca) i često imaju izuzetnu nematerijalnu baštinu koja može biti značajna za privlačnost posjetioca. Iako srednjovjekovna arhitektura ne dominira ovim selima, prisutna je (obično na obližnjem brdu sa ostacima srednjovjekovnih utvrđenja) ili kroz prisustvo značajnog broja stećaka. Ova sela ne rijetko mogu imati i glavnu prirodnu atrakciju u blizini (jezera, vodopade, šume...) što ih čini još privlačnijim. Arhitektura u ovim selima može varirati i najveći procenat sela u BiH zapravo pripada ovoj kategoriji.

Tipični predstavnici ovih sela su Pogar (vareško selo sa kojim se mogu uporediti mnoga druga slična sela), Očevija (vareško selo), Mile (selo u Jajcu – koje nema tipične nastambe ali ima spektakularne vodopade i drvene mlinove - atrakcija sama po sebi), Vrbaljani (u Šipovu) ili čak zaseoci u selu Pecka (Mrkonjić Grad). Selo Martin Brod u općini Bihać, koje se nalazi u sklopu Nacionalnog parka Una, takođe ima ovu brdsko-planinsku arhitekturu (iako većim dijelom oronulu), ali se ističe, prije svega, po spektakularnim vodopadima rijeke Une koji zaista predstavljaju jedinstveno prirodno mjesto. Pored navedenih, u ovu kategoriju takođe spadaju i sela kao što su Lukomir i Umoljani na obroncima planina Bjelašnice/Visočice.

- **Hercegovačka/mediteranska sela** – koja odražavaju klimu i način života u zaleđu Jadranskog mora. Sela na području Hercegovine su tipično građena od kamenih kuća (starih nekoliko stotina godina), a mnoga imaju značajne stećke u svojoj blizini (posebno nevesinjska). U zavisnosti od klime i nadmorske visine, poljoprivredna proizvodnja obuhvata uglavnom uzgoj ovaca i/ili voća i povrća (posebno grožđa na južnom obodu Hercegovine).

Definicija ruralnog turizma i ciljne grupe

Ruralni turizam se odnosi na putovanja i aktivnosti koje se odvijaju u ruralnim područjima, tj. u područjima koja se nalaze izvan urbaniziranih gradskih središta. Ruralni turizam uključuje različite oblike turizma, uključujući agroturizam, eko-turizam, kulturni turizam, avanturistički turizam i sl. Cilj ruralnog turizma je pružiti posjetiteljima iskustvo autentičnog života u ruralnim područjima, uključujući upoznavanje s prirodnom okolinom, lokalnom kulturom, tradicijom, običajima, gastronomijom i načinom života stanovništva. Ruralni turizam također može pružiti dodatne prihode lokalnoj zajednici i potaknuti razvoj ruralnih područja.

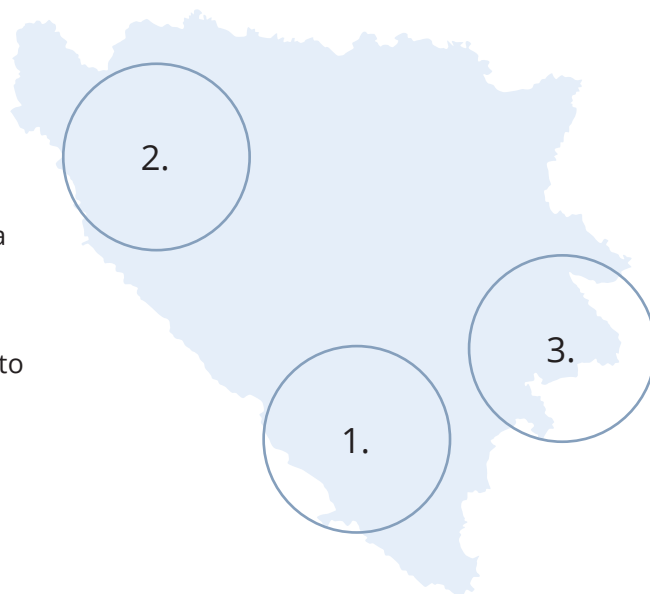
Ruralni turizam u Bosni i Hercegovini predstavlja značajan segment turističke ponude zemlje. Podrazumijeva turističku ponudu koja je usmjerena na ruralna područja, tj. manja naselja izvan gradova, seoska područja, planinske i ruralne krajeve. Ova vrsta turizma omogućava turistima da dožive autentični način života na selu, da se upoznaju s tradicionalnom kulturom, običajima, gastronomijom i prirodnim ljepotama.

Za sadašnju oznaku, i na temelju definicije koju je službeno usvojila mreža najljepših sela na svijetu, uspostavljen je samo demografski kriterij da se područje na kojem prevladava prirodni okoliš smatra selom. Selo je mjesto u kojem dominira priroda, a ima manje od 2000 stanovnika.

Bosna i Hercegovina ima značajan broj ruralnih područja, što čini velik dio njene teritorije. Spada među najruralnije države u Europi ali i svijetu. Ruralna područja u BiH su uglavnom koncentrisana u unutrašnjosti zemlje, na planinskim i brdovitim područjima, dok su veći gradovi uglavnom smješteni u ravnici ili uz obale rijeka.

U širem smislu, među najpoznatijim ruralnim područjima u BiH su:

- 1. Hercegovina** – ovo područje poznato je po svojim prirodnim ljepotama, poput rijeke Neretve, planina Čvrstica i Prenj, te bogate kulturne baštine i tradicije.
- 2. Krajina** – ovo područje obuhvata sjeverozapadni dio BiH i proteže se od planina Kozara na istoku i Grmeč na sjeveru, pa sve do rijeke Une na jugu i sve do granice s Hrvatskom na zapadu. Ovo područje je poznato po svojim planinskim krajolicima, rijekama i jezerima, te bogatoj kulturnoj baštini, poput srednjovjekovnih utvrda i kamenih krstova.
- 3. Istočna Bosna i Podrinje** - ovo područje obuhvata istočni i sjeveroistočni dio BiH i proteže se od rijeke Drine na sjeveru, pa sve do granice s Crnom Gorom na jugu. Ovo područje je poznato po svojim prirodnim ljepotama, poput kanjona rijeke Drine, ali i po bogatoj kulturnoj baštini, poput srednjovjekovnih utvrda, manastira i vodenica.

Ruralna područja u BiH nude brojne mogućnosti za razvoj ruralnog turizma, ali i za razvoj poljoprivrede i ruralnih djelatnosti, poput proizvodnje hrane i tradicionalnih zanata. Ovi prostori još uvijek čuvaju jaku kulturnu tradiciju koju je potrebno valorizirati i zaštititi. Konkretno, to su kulinarske tradicije, tekstilni motivi, plesovi, metalni, drveni ili vuneni zanati, prerađeni lokalni proizvodi, seoski događaji i lokalne vjerske tradicije. Opstanak tradicionalnih svetkovina i običaja posebno povezanih s multikonfesionalnim bogatstvom BiH i seoskim životom predaka stvara iznimnu atrakciju za posjetitelja.

Ciljne grupe su:

- svi ponuđači turističkih djelatnosti;
- lokalni privrednici;
- obrtnici;
- poljoprivrednici, farmeri, sakupljači ljekovitog bilja i šumskih proizvoda, proizvođači i prerađivači hrane;
- lokalna udruženja i aktivne nevladine organizacije (NVO) i organizacije civilnog društva koje se bave kulturnom zaštitom i očuvanjem, aktivnostima na otvorenom i zaštitom okoliša;
- udruženja žena;
- lokalne uprave uključujući lokalne muzeje i interpretacijske centre.

Šta je to standard Najljepših sela BiH

Europska renomirana oznaka „Most beautiful villages“ je oznaka izvrsnosti kvaliteta turističke destinacije u devet zemalja širom svijeta koja zahtijeva snažnu posvećenost lokalnih zajednica, javnih vlasti i građana da očuvaju i valorizuju svoje naslijeđe.

Namjera je da „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ po istom principu postane prihvaćena oznaka za sve ljubitelje putovanja i aktivnosti koje se odvijaju u ruralnim područjima uključujući i različite kulturne lokalitete, manifestacije i atrakcija, koje pružaju sjajne mogućnosti za sve putnike, bez obzira da li im je potreban odmor i opuštanje ili su u potrazi za adrenalinskim aktivnostima. Kako bi se osigurao vrhunski kvalitet usluga i očuvanje tradicije, kriterij za svaku kategoriju standarda kao i sam standard formirani su u skladu sa procjenama područja. Svi pružaoci usluga sa oznakom „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ (MBV of BiH) su kategorisani po određenim standardima prilagođenim ruralnom turizmu, kao i njihovim potrebama.

Akronim oznake na engleskom jeziku je **“MBV of BiH”**.

Naziv oznake na svakom od tri službena jezika u BiH je **Najljepša sela Bosne i Hercegovine**.

Oznaka "Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina" izdvaja izvanredna sela BiH sa izuzetnim materijalnim i nematerijalnim atributima. Oznaka, odnosno inicijativa je pokrenuta 23. juna 2022. godine u Sarajevu otvaranjem prvog konkursa i kandidature sela za članstvo u nacionalnoj mreži koja će se dalje integrisati u međunarodnu mrežu u 2024. godini.

Odabrana sela su destinacije izvrsnosti koje će predstavljati posebnost, ljepotu i autentičnost sela u BiH. Lijepo selo podrazumijeva manje naseljeno mjesto (manje od 2000 stanovnika), u kojem dominira priroda i gdje tipične kuće prevladavaju nad cjelokupnom izgradnjom i čine estetski homogenu cjelinu.

Očuvanje ruralnog naslijeđa je srž oznake u kojoj se još mogu isticati i:

1. Spomenici od značajne vrijednosti,
2. Izvanredna priroda koja okružuje sela i
3. Izvanredno nematerijalno naslijeđe.

Udruženje za razvoj ruralnog turizma Alterural je nosilac oznake „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“.

Zašto pristupiti MBV standardima

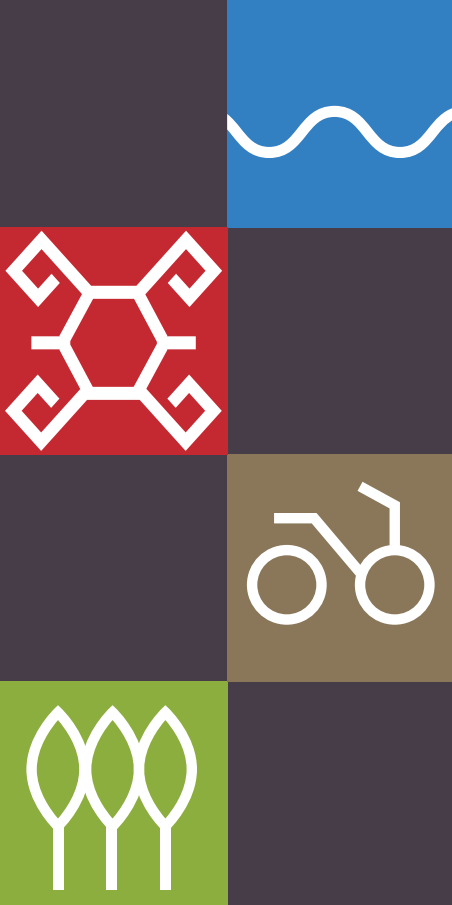
Sva pravna i fizička lica koja ispunjavaju potrebne kvalifikacije za sticanje oznake, te postanu nosioci MBV oznake pristupiti će listi pogodnosti i beneficija koje su im pružene u sklopu njihovog statusa - nosioca oznake. Pogodnosti za nosioce oznake MBV BiH:

1. Očuvanje kulturne baštine: Najljepša sela obično imaju bogatu kulturnu baštinu, koja se očituje kroz tradicionalnu arhitekturu, običaje, narodnu nošnju i lokalnu kuhinju. Pristupanje standardima najljepših sela pomaže u očuvanju i promociji ovih vrijednosti, čime se doprinosi očuvanju kulturne raznolikosti, te materijalne i nematerijalne baštine.

2. Turizam i ekonomski razvoj: Najljepša sela najčešće privlače turiste koji žele doživjeti autentičan ruralni život i prirodnu ljepotu. Pristupanje standardima najljepših sela može pomoći u unapređenju turističke ponude, povećanju broja posjetitelja i stvaranju novih ekonomskih prilika za lokalno stanovništvo. Aktuelni turistički trendovi pokazuju kako turisti sve više traže autentična iskustva i doživljaje, izoliranija mjesta i održive destinacije gdje je olakšan kontakt s lokalnim zajednicama.

3. Održivost i zaštita okoliša: Standardi najljepših sela često se temelje na principima održivog razvoja i zaštite okoliša. Ovo uključuje promovisanje ekološki prihvatljivih praksi u poljoprivredi, upravljanju otpadom, energetici i drugim područjima. Prihvatanje ovih principa pomaže u očuvanju prirodnog okoliša i dugoročnoj održivosti sela.

4. Društvena povezanost i zajednički razvoj: Pristupanje standardima najljepših sela često uključuje umrežavanje lokalnih zajednica koje rade zajedno na unapređenju kvalitete života u selima. To može uključivati razvoj infrastrukture, poboljšanje pristupa obrazovanju i zdravstvenim uslugama, te poticanje lokalnih inicijativa i poduzetništva. Pristupanje tim standardima može pomoći u jačanju socijalne kohezije i stvaranju boljeg životnog okruženja za sve stanovnike.

Vizija

„Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ su prepoznata i pozicionirana na lokalnom i međunarodnom nivou kao skup destinacija ruralnog turizma u BiH sa raznovrsnom turističkom ponudom visokog standarda, koja ostvaruje prednosti zahvaljujući svojoj bogatoj kulturnoj baštini, prirodi i potencijalima za aktivnosti na otvorenom, avanturistički turizam, i promovira lokalnu gastronomsku ponudu.

Misija

Promocija i poticanje razvoja ruralnog turizma, koristeći brend MBV. Brend je namijenjen da inspiriše mnogo širu mrežu, da nastoji da postane dio nje, u konačnici mijenjajući percepciju stanovnika BiH prema njihovom zajedničkom ruralnom naslijeđu.

Glavni ciljevi brenda/oznake The Most Beautiful Villages of Bosnia and Herzegovina su:

- Očuvanje bosanskohercegovačkih sela prepoznavanjem njihove prirodne i kulturne baštine i sugerisanjem politika očuvanja lokalnim zajednicama. Brend/oznaka je takođe alat u zaštiti kulturno-istorijske baštine sela od razvojnih projekata koji utječu na opstanak te baštine.
- Promocija bosanskohercegovačkih sela podizanjem svijesti o njihovim prirodnim ljepotama i jedinstvenom kulturnom naslijeđu. Brend/oznaka ima svrhu da služi kao alat u podizanju svijesti i povećanju ponosa uključenih lokalnih zajednica.
- Razvoj bosanskohercegovačkih sela jačanjem njihove prisutnosti na lokalnoj i evropskoj turističkoj karti i doprinos socio-ekonomskom razvoju ruralnih područja.
- Ponuda novih ekonomskih prilika i mogućnosti razvoja, kao alternativa negativnom trendu odlaska mladih iz ruralnih područja.

Marketing i promocija

- Promocija na web stranici MVB i interaktivnoj karti/mapi.
- Digitalna promocija putem društvenih mreža.
- Mogućnost predstavljanja u štampanom promotivnom materijalu (mape, brošure).
- Upotreba brenda MVB u publikacijama.
- Učešće na lokalnim događajima kao i virtuelna promocija na lokalnom i regionalnom nivou.
- Promocija na lokalnim i međunarodnim sajmovima
- Cestovne oznake MBV postavljene na ulazu u selo u odabranim lokalnim zajednicama.
- Uključenje u svjetsku mrežu najljepših sela svijeta.

Savjetovanje i podrška u procesu razvoja turističkih proizvoda

- Mogućnost pohađanja konsultacija
- Pristup bazi podataka o turističkim proizvodima i iskustvima
- Prilika za stvaranje mogućnosti razvoja novih turističkih proizvoda ili unapređenja postojećih

Obuka i izgradnja kapaciteta

- Učešće u besplatnim, ili edukativnim radionicama, seminarima i kursovima koji se održavaju po sniženim cijenama od strane MBV.
- Pristup informacijama o aktuelnim trendovima na tržištu, mreži kontakata, otvorenim pozivima za razvojne projekte i sl.
- Mogućnost učešća na različitim događajima koji nude višestruke razvojne mogućnosti poput umrežavanja i povezivanja sa drugim relevantnim akterima, učešćem u zajedničkim projektima i drugim razvojnim aktivnostima.

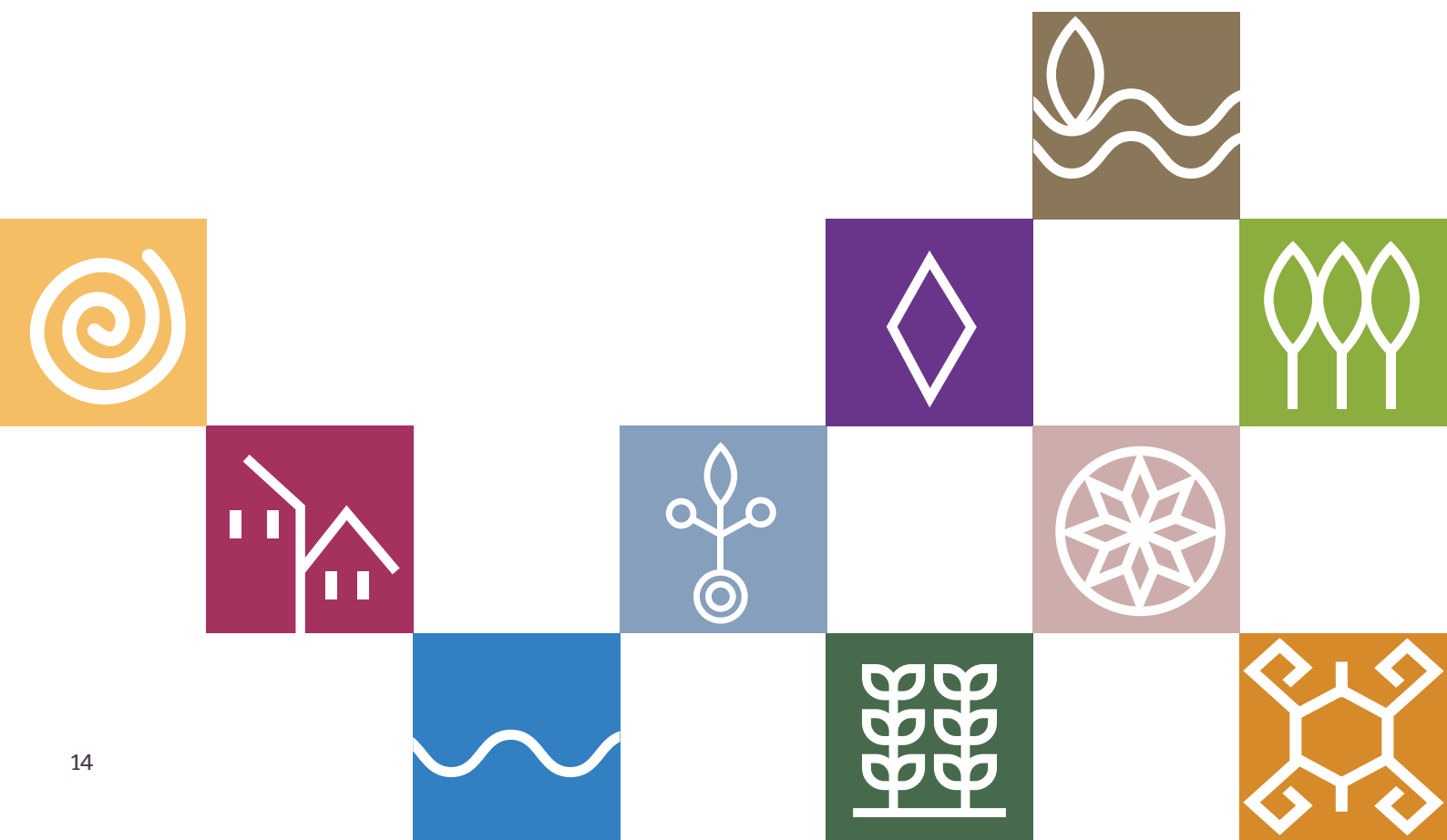
Ko može postati nosilac MBV oznake

Nosilac MBV BiH oznake pored sela može postati i svako pravno i/ili fizičko lice koje ispunjava standarde najmanje jedne od definisanih kategorija MBV BiH, koje su navedene u daljem tekstu ovog vodiča.

Nosioci oznake „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ su pravna lica, samostalne radnje bez svojstva pravnog lica i fizička lica koja su registrovana da mogu obavljati jednu ili više djelatnosti ili pružati usluge unutar jedne ili više definisanih aktivnosti u daljem tekstu:

- (a) pružaoci neke od usluga u prirodi i/ili aktivnosti na otvorenom
- (b) ustanove koje se bave zaštitom i očuvanjem arhitektonskih spomenika, nacionalnih spomenika, upravitelji parkova prirode itd.
- (c) proizvođači tradicionalnih zanata, poljoprivredni proizvođači i prerađivači hrane
- (d) organizatori kulturnih događaja, sajmova i drugih promotivnih manifestacija
- (e) pružatelji turističkih usluga, smještajni i ugostiteljski objekti, pružaoci gastro usluga i kušaonice
- (f) lokalni muzeji i interpretacijski centri.

Proces sticanja oznake MBV svim članovima MBV je **BESPLATAN**, ukoliko su ispunjeni svi neophodni kriteriji i uslovi članstva koje Udruženje Alterural će direktno iskomunicirati sa svim zainteresovanim stranama.

Kategorije i kriteriji Najljepših sela Bosne i Hercegovine

U cilju unificiranja kvalitete turističke ponude u Bosni i Hercegovini, MBV inicijativa je usklađena i sadržavat će ključne elemente neophodne za destinaciju i pružanje kvalitetne usluge u vidu ruralnog turizma, kao i doprinositi razvoju održivog turizma u Bosni i Hercegovini. Sastavni dio unapređenja ruralnog turizma u BiH je promovisanje potencijala i turističke ponude u selima koja nose oznaku „Najljepša sela BiH“.

U nastavku vodiča, nalaze se definisani kriteriji za svaku od tri ključne kategorije na temelju ispunjenosti obaveznih uvjeta:

1. Kategorija lokalne uprave
2. Kategorija muzeji i centri za interpretaciju
3. Kategorija za pružaoce usluga

1. Kategorija lokalne uprave

Lokalne uprave, tačnije gradovi i opštine/općine sa svojim mjesnim zajednicama trebaju ispuniti sljedeće:

- Potpisati Memorandum o razumijevanju (MoU) kojim su definisani kriteriji MBV BiH.
- Po dobijanju oznake postaviti jasnu signalizaciju postavljenu na ulaz/izlaz u grad/općinu/selo, koja pored logotipa MBV BiH sadrži i logotip općine/grada.
- Osoblje ima minimalnu obuku i znanje o kulturnoj i prirodnoj baštini, ruralnom turizmu.
- Službeno imenovati ključnu kontakt osobu kao referentni kontakt za koordinaciju aktivnosti za označeno selo (za dalje upravljanje etiketom, medijskim aktivnostima, saradnjom sa implementatorom inicijative, donatorima, važnim posjetiteljima itd). Osoba mora imati jake komunikacijske sposobnosti, dobar kontakt s lokalnom zajednicom i poznavati kulturno historijsko naslijeđe mjesta.

2. Kategorija muzeji i centri za interpretaciju

Muzeji i centri za interpretaciju trebaju ispunjavati sljedeće:

- Nalaze se na području nekog od Najljepših sela BiH (MBV BiH).
- Objekat posluje u skladu sa standardima koji odgovaraju djelatnosti.
- Osoblje ima minimalnu obuku i znanje o kulturnoj i prirodnoj baštini.
- Osoblje je upoznato sa samom oznakom MBV BiH, te ima osnovne informacije o selima koja nose oznaku.
- Prioritet u zapošljavanju se daje lokalnom stanovništvu.
- Usmjereni su ka zaštiti i očuvanju materijalne i nematerijalne baštine područja.

3. Kategorija pružaoca turističkih usluga

U ovu kategoriju spadaju sve pravne i fizičke osobe koji su pružatelji jedne ili više turističkih usluga, usluga smještaja, ugostiteljskih usluga, aktivnosti na otvorenom, poljoprivrednici, proizvođači i prerađivači hrane, umjetnici, prodavci lokalnih proizvoda i rukotvorina na licu mjesta, kao i kulturni i lokalni aktivnosti i organizacije koje organizuju različite događaje, sajmove i manifestacije. Od istih se zahtijeva sljedeće:

- Poslovna jedinica se nalazi u jednom od sela sa oznakom MBV BiH.
- Potpisana saglasnost za korištenje ličnih podataka u svrhu objave na MBV web stranici ili društvenim mrežama.
- Osoblje je upoznato sa kulturnom baštinom, historijom, te tradicijom područja na kojem posluje.
- Osoblje ima minimalnu obuku i znanje o kulturnoj i prirodnoj baštini i ruralnom turizmu.
- Osoblje je upoznato sa samom oznakom MBV BiH, te ima osnovne informacije o selu kao nosiocu MBV oznake.
- Osoblje ne obavlja nikakvu aktivnost koja bi mogla narušiti autentičnost i cjelovitost teritorija i baštine sela.
- Osoblje posebno poštuje prirodnu baštinu svog teritorija.
- Prostorija u kojoj se obavlja usluga je čista, uredna i u dobrom stanju. Zaštita i sigurnost gosta je osigurana prema svim propisima i standardima.
- Objekt posluje u skladu sa standardima koji odgovaraju djelatnosti.
- Objekt posjeduje dostupan i funkcionalan toalet za goste, gdje je to relevantno.
- Objekt posjeduje funkcionalan pristupni put, te parking za nesmetan prijem gostiju, gdje je to relevantno.

U daljem tekstu propisani su specifični kriteriji koje pojedinačni nosioci oznake „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ moraju zadovoljavati. Svako selo koje želi da učestvuje u pozivu i da se prijavi da bude dio brenda treba da ispunjava većinu od 8 navedenih kvalifikacionih kriterija. **Sela koja se prijave za oznaku „Najljepših sela BiH“ treba da ispunjavaju ako ne sve onda većinu od sljedećih specifičnih kriterija:**

1. Pripadaju određenoj opštini Bosne i Hercegovine.

Opština može aplicirati za različita sela na svojoj teritoriji, ali mora podnijeti posebnu prijavu za svako selo: obrazac za prijavu, relevantno objašnjenje i prateća dokumenta (slike, video materijale itd.).

2. Predstavljaju naseljeno mjesto sa, ili manje od 2000 stalnih stanovnika.

3. Imaju građevinsko ili materijalno naslijeđe od velikog značaja koje prevladava nad ukupnim objektima i čini estetski homogenu cjelinu (stare crkve, stare džamije, palate, tvrđave, mostove, pećine, spomenike, tipične kuće, i sl.).

4. Posjeduje izuzetno prirodno naslijeđe (vodopadi, rijeke, jezera, šume, pašnjaci, parkovi i sl.).

Podrazumijeva se da okolina i okruženje nije narušeno industrijskim aktivnostima ili drugim aktivnostima koji zagađuju okolinu i/ili koji mogu negativno uticati i narušiti sliku ugodnog ruralnog okruženja, cjelokupne atmosfere i ambijenta sela.

5. Adekvatan pristup selu

Održavanje puteva i neometan pristup selu mora biti osiguran od strane nadležnih organa.

6. Prezentuje opštu harmoniju, homogenost i sklad.

U obzir se uzima cjelokupna slika i opšti sklad sela koji podrazumijeva homogenost, veličinu i zapreminu izgrađenih objekata, kompaktnost i homogenost korištenih konstrukcija, boja, krovnih i fasadnih materijala, itd. Selo treba da ima određeni broj autentičnih i tipičnih objekata (naseljenih ili ne), ostatke starih tipskih građevina ili ruševina koje predstavljaju regionalnu arhitekturu. Razmatra se takođe i veličina, kompaktnost i homogenost ruralnih objekata. Potrebno je imati najmanje 15 autentičnih, tipskih objekata stambene ili druge namjene (autentični objekti se mogu obnavljati ili ne) koji moraju poštovati tipičnu arhitekturu i identitet teritorije. Trebalo bi da pripadaju ruralnoj sredini u kojoj dominira priroda, gde je gustina naseljenosti niska i gdje preovladava mirna seoska atmosfera, tipična za dati region.

7. Imaju barem jednu ugostiteljsku ili turističku ponudu na licu mjesta, ili manje od 10 minuta vožnje automobilom.

Barem jednu ugostiteljsku ili turističku ponudu (hotel, pansion, domaćinski sto, restoran, gostionicu, kafić ili suvenirnicu, zanatsku radionicu itd.) na licu mjesta, ili na manje od 15 minuta vožnje automobilom.

8. Pokazuju oprijedjeljenost i volju cijele lokalne zajednice da se razvija u skladu sa svrhom i ciljevima brenda najljepših sela u BiH.

Potpisana prijavnica i prijavno pismo potvrđuju dobru volju i volju lokalne zajednice da se selo pridruži brendu i dobije MBV oznaku.

Kriteriji za dobijanje oznake brenda „Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina“ – MBV of BiH

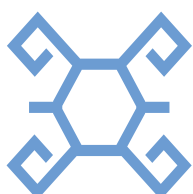
Kriteriji za Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina, obuhvataju:

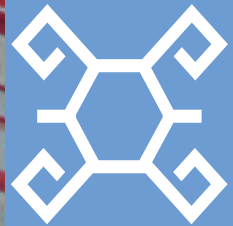
- **Kriterij arhitektonskog naslijeđa** – sela u kojim dominira, ili u njihovoj neposrednoj blizini se nalazi tvrđava, palača, i/ili u kojim se nalaze značajni vjerski ili drugi istorijski objekti, spomenici, i na datom lokalitetu ili u neposrednoj blizini se nalaze stećci, istaknuti nadgrobni spomenici itd., će se smatrati dobrim kandidatima za oznaku jer prisustvo ovih historijskih izuzetnih lokaliteta može predstavljati prednost za njih i može nadoknaditi neke druge nedostatke u smislu prirodnog naslijeđa, homogenosti samog sela i sl.

- **Kriterij prirodnog naslijeđa** – ima skoro jednaku težinu kao i kriterij arhitektonskog naslijeđa, kako bi selima koja imaju koristi od prirodnih ljepota dali priliku da budu označena uprkos manjoj ocjeni kada je u pitanju arhitektonsko naslijeđe. Zaista impresivni lokaliteti prirodne baštine u takvim selima će preovladati u njihovu korist.

- **Kriterij jedinstvene nematerijalne baštine** - posebna pažnja takođe biće posvećena selima koja imaju jedinstvenu nematerijalnu baštinu (npr. sa mogućnošću da se uvrste na UNESCO-vu listu baštine, nudeći dodatnu valorizaciju i ubrzavajući vidljivost sela i samog brenda). U ovoj oblasti uzet će se u obzir i potencijal prepričavanja o nematerijalnoj baštini sela. Kao takav, kriterij jedinstvene nematerijalne baštine stoga ima najvišu stopu kada su u pitanju kulturne djelatnosti, kvalitet ponude, kulturne raznolikosti, bogatstva tradicije i drevnih profesija, zanata i zanimanja u BiH.

Oznake/značke u okviru oznake MBV BiH

Pored oznake Najljepšeg sela BiH (MBV BiH), može se dodijeliti i dodatna oznaka u skladu sa predviđenim kategorijama. Te dodatne oznake/značke su:

- (a) oznaka/značka za prirodu i aktivnosti na otvorenom;
- (b) oznaka/značka za arhitektonske spomenike;
- (c) oznaka/značka za tradicionalne zanate;
- (d) oznaka/značka za kulturne događaje i animaciju.

1. Oznaka/značka za prirodu i aktivnosti na otvorenom

Oznaka/značka za prirodu i aktivnosti na otvorenom u selu može biti odličan način za promoviranje prirodnih ljepota i aktivnosti na otvorenom u ruralnim područjima. Ova dodatna oznaka/značka može se dodijeliti selima koja zadovoljavaju određene kriterije i standarde u vezi s očuvanjem prirode, promicanjem ekološke svijesti i pružanjem mogućnosti za aktivnosti na otvorenom. Navedeno je nekoliko mogućih elemenata koje bi dodatna oznaka/značka za prirodu i aktivnosti na otvorenom u selu mogla obuhvatati:

- Očuvanje prirodnih resursa;
- Promocija ekološke svijesti;
- Raznolikost aktivnosti na otvorenom i
- Obilježene rute, informacijske ploče i prikladnu infrastrukturu za posjetitelje koji žele uživati u prirodi.

2. Oznaka/značka za arhitektonske spomenike

Oznaka/značka za arhitektonske spomenike na selu je izvrstan način za prepoznavanje i promociju vrijedne i istaknute arhitekture u ruralnim područjima. Ova dodatna oznaka može se dodijeliti selima koja imaju bogatu kulturnu baštinu i koja su uspjela sačuvati arhitektonske spomenike koji su od povijesnog, umjetničkog ili kulturnog značaja. Navedeno je nekoliko mogućih elemenata koje bi dodatna oznaka/značka za arhitektonske spomenike na selu mogla obuhvatati:

- Očuvanje arhitektonskih spomenika u selu koji su autentični, u dobrom stanju i predstavljaju kulturno naslijeđe tog područja;
- Iskazani napor u zajednici u restauraciji i obnovi arhitektonskih spomenika kako bi se očuvala njihova izvorna ljepota i autentičnost;
- Pružene su adekvatne informacije o arhitektonskim spomenicima putem interpretacijskih ploča, brošura ili vodiča.

3. Oznaka/značka za tradicionalne zanate

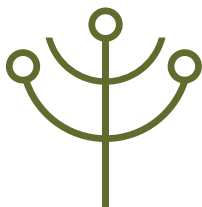
Oznaka/značka za tradicionalne zanate na selu može biti izvrstan način u prepoznavanju, promociji i očuvanju tradicionalnih zanata koji su dio kulturne baštine ruralnih područja. Ova dodatna oznaka može se dodijeliti selima koja njeguju tradicionalne zanate, prenose znanje s generacije na generaciju, promiču njihovu vrijednost i rade na očuvanju tradicionalnih zanata. Navedeno je nekoliko mogućih elemenata koje bi dodatna oznaka/značka za tradicionalne zanate na selu mogla obuhvatati:

- Prisustvo zanatlija u selu koji su vješti u tradicionalnim zanatima;
- Osiguranje da se tradicionalni zanati izvode na način koji zadržava autentičnost i kvalitet proizvoda;
- Postojanje programa i inicijativa koje omogućuju edukaciju i prenošenje znanja o tradicionalnim zanatima;
- Promocija i podrška tradicionalnim zanatima putem lokalnih događaja, sajмова, izložbi i/ili turističkih ruta/posjeta.

4. Oznaka/značka za kulturne događaje

Oznaka/značka za kulturne događaje i animacije na selu može biti izvrstan način za promociju kulturne raznolikosti, umjetnosti i tradicije u ruralnim područjima. Ova oznaka može se dodijeliti selima koja aktivno organizuju kulturne događaje, manifestacije, festivale i animacije koje obogaćuju život lokalnog stanovništva i privlače posjetitelje i turiste. Navedeno je nekoliko mogućih elemenata koje bi dodatna oznaka/značka za kulturne događaje i animacije na selu mogla obuhvatati:

- Organizacija kulturnih događaja u selu gdje selo je domaćin različitih kulturnih događaja kao što su koncerti, izložbe, predstave, folklorni festivali, sajmovi ili drugi kulturni programi;
- Organizacija događaja koji omogućuju prenos tradicije i običaja, naročito na mlađe generacije;
- Aktivno sudjelovanje i poticanje kroz društveni angažman učešća lokalnog stanovništva u kulturnim događajima i animacijama;
- Promocija kulturnog turizma kao turističkih atrakcija u lokalnoj zajednici kroz promovisanje kulturnih događaja i animacija.

O procesu sticanja kolektivne oznake MBV

Nosioci oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine trebaju biti registrovani u skladu sa važećim propisima u BiH za obavljanje usluga ili djelatnosti po osnovu koje stiču pravo na oznaku Najljepša sela Bosne i Hercegovine. *Udruženje za ruralni razvoj Alterural* vodi registar nosioca oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine.

Dobivanjem oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine, i lokalne zajednici i objekti i fizička lica zadobivaju povjerenje posjetioca kroz samostalni stav da ovim procesom žele biti dio šire inicijative koja vodi ka unapređenju turizma u regiji.

Proces prijave za Najljepša sela BiH

Lokalna zajednica koja ima interes da stekne oznaku Najljepša sela Bosne i Hercegovine podnosi zahtjev Udruženju Alterural. Zahtjev ispred lokalne zajednice podnosi Grad/Općina u kojoj ona pripada.

Korak 1.

- Dostavljanje popunjenog potpisanog i ovjerenog obrazca za prijavu zajedno sa pismom o zainteresovanosti, i pratećom dodatnom dokumentacijom i vizualima ako ih ima.
- Ako je dostupno: skup reprezentativnih fotografija lokaliteta sela (posebno: pejzaži, glavna kulturna materijalna i nematerijalna baština, glavne značajne tradicionalne građevine, tradicionalni zanati) i video ili dokumentarni linkovi o selu i njegovom specifičnom naslijeđu koje se dalje može koristiti u promotivne svrhe.

Korak 2.

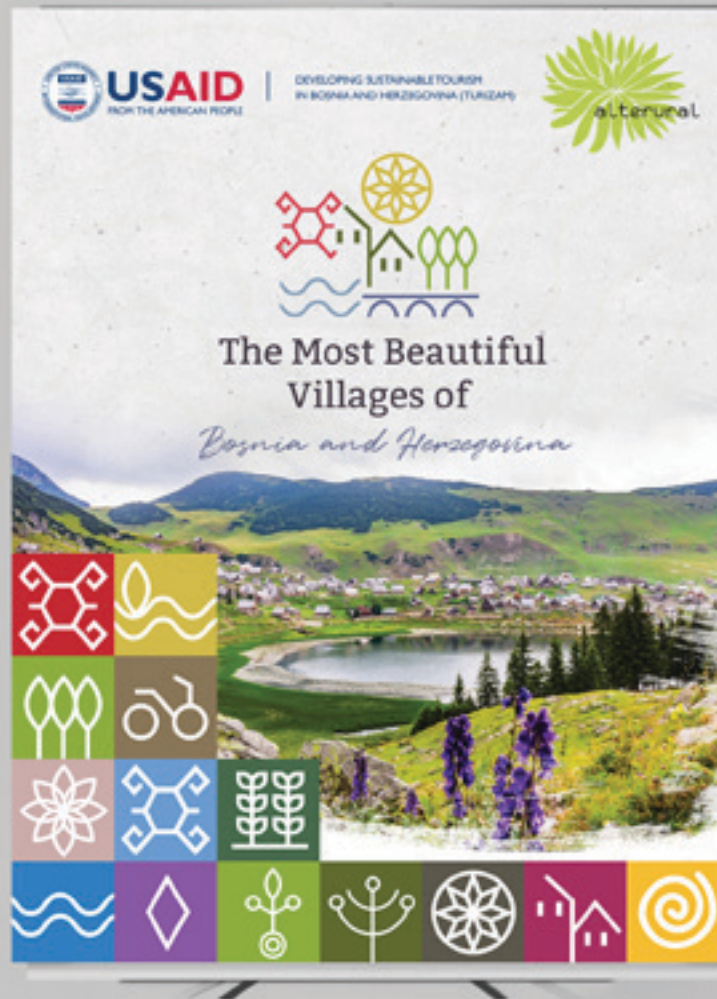
- Komisija provjerava kompletnost prijave. Komisija, ukoliko utvrdi da prijava nije potpuna, će od podnosioca zahtjeva zatražiti dopunu zahtjeva.
- Komisija će po potrebi izvršiti snimak stanja na licu mjesta i utvrditi da li podnosilac ispunjava uslove za prijem u članstvo MBV BiH.
- Komisija za kvalitet u roku od 60 dana od dana kompletiranja zahtjeva, donosi odluku o dodjeli oznake Najljepša sela BiH.

Korak 3.

- Na osnovu odluke o odobravanju sticanja oznake, Udruženje Alterural lokalnoj zajednici izdaje certifikat, te potpisuje memorandum o saradnji sa općinom/gradom u kojoj se lokalna zajednica nalazi.

Korak 4.

- Memorandum o saradnji se potpisuje sa gradovima/općinama pojašnjavajući njihove obaveze u zaštiti estetičke kohezije i svih drugih elemenata kulturno istorijske baštine sela. Udruženje Alterural će organizovati posjete stručnjaka na licu mjesta svake 4 godine kako bi se osigurala usklađenost odabranih sela sa standardom kvaliteta. Situacija nakon dodjele oznake i certifikata selu može biti unaprijeđena, ali i unazađena, u zavisnosti od inicijativa koje su u proteklom periodu preduzele vlasti i lokalna zajednica kada je u pitanju njihov uticaj na kvalitet nasljeđa i dobrobit stanovnika, i u tom pogledu, ukoliko je došlo do značajnijeg narušavanja kriterija koji utiču na oznaku, Udruženje Alterural može razmotriti oduzimanje oznake.

Marketing

Kao član i nosioc oznake Najljepših sela Bosne i Hercegovine, pravni/fizički subjekt stiče određene privilegije, te može koristiti oznaku u svrhu marketinga za svoj objekat, instituciju, proizvod itd.

Koristeći oznaku Najljepša sela Bosne i Hercegovine, pravni/fizički subjekt je u mogućnosti se promovisati tako što će oznaku postaviti na ulazu ili drugom vidnom mjestu u svojim prostorijama kako bi gosti/posjetioci je mogli vidjeti, a oznaku/logotip oznake mogu stavljati pored svojih objava na društvenim mrežama i svim drugim oblicima vizualne promocije. Promocija svoje oznake nosiocu je omogućena i prisustvom i učešćem na lokalnim i međunarodnim događajima, kao i koristeći je u svrhu virtualne i online promocije na lokalnom i regionalnom nivou kroz učinkovitu promociju na društvenim mrežama, profiliranjem ciljane publike, na način koji će omogućiti korisnicima oznake MBV da efikasno targetiraju ciljnu publiku na prioritetnim izvornim tržištima.

Web stranica Najljepših sela Bosne i Hercegovine

Nosilac oznake Najljepših sela BiH postaje direktni korisnik i promovisat će se i na društvenim mrežama i web stranici Najljepših sela BiH (www.mbv.ba) na način da sve relevantne informacije o nosiocu oznake će biti unesene na web stranicu Najljepših sela BiH, uz odjeljak za svakog nosioca oznake putem koje će se i na ovaj način moći promovisati i prezentovati svoje usluge posjetiocima i turistima. Prije objave kontakt podataka na web stranici MBV BiH svi korisnici će potpisati saglasnost o korištenju ličnih podataka u svrhu njihove objave na web stranici.

MBV web stranica

Web stranica MBV biće ažurirani (up-to-date) portal koji će sadržavati sve osnovne informacije vezane za nosioce oznake Najljepših sela Bosne i Hercegovine/The Most Beautiful Villages of Bosnia and Herzegovina i dostupnih turističkih proizvoda i usluga, te događaja na tim destinacijama. Zbog fokusa na međunarodnu promociju, web stranica će biti i na engleskom jeziku.

Na Web stranici će biti sljedeći sadržaji:

- ✓ Informacije o oznaci Najljepša sela Bosne i Hercegovine
- ✓ Brošura trenutnih nosioca oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine
- ✓ Mogućnost pretrage po kategorijama: smještaj, atrakcije, iskustva i gastro.
- ✓ Pregled ponude sela naspram blizine većih centara: Banja Luka, Bihać, Mostar, Sarajevo, Travnik, Trebinje.
- ✓ Sadržaj trenutne ponude i ažurirane informacije za smještaj, turističke aktivnosti i druge zanimljivosti za pojedinačne nosioce oznake Most beautiful villages of Bosnia and Herzegovina
- ✓ Pregled Najljepših sela BiH s mogućnošću filtriranja interesovanja: aktivnosti i avantura, arhitektonska, priroda i kulturna baština.
- ✓ Informacije u svrhu promovisanja sela i svih pružatelja proizvoda i usluga koji posjeduju MBV oznaku uključujući smještajne i ugostiteljske objekte, turističke agencije, muzeje itd., sa relevantnim kontakt podacima.

Dodjeljivanje oznake Najljepša sela Bosne i Hercegovine / The Most Beautiful Villages of Bosnia and Herzegovina / MBV

Proces dodjele oznake sprovodi Udruženje Alteural koje je nositelj inicijative Najljepših sela BiH te upravlja svim aktivnostima po pitanju ove inicijative. Proces certificiranja će se obavljati u skladu sa navedenim standardom, kriterijama i za date kategorije.

Proces certificiranja svim članovima MBV je **BESPLATAN**, ukoliko su svi kriteriji unutar primjenljive kategorije ispunjeni.

Dodjeljivanje oznake, kontrola i korektivne mjere

- ▶ Proces je otvoren tokom cijele godine.
- ▶ Zahtjeve za certifikaciju zainteresovani sela i subjekti dostavljaju Udruženju Alterural.
- ▶ Udruženje Alterural biće na raspolaganju svim zainteresovanim subjektima u vezi procesa certifikacije.
- ▶ Po ispunjavanju svih uslova selo će dobiti oznaku Najljepših sela BiH, certifikat i prateću naljepnicu kojom ta općina/ grad stiče pravo za postavljanje signalizacije MBV.
- ▶ Po ispunjavanju svih uslova članstva i svi drugi zainteresovani subjekti u selima sa oznakom mogu postati nosioci oznake Najljepša sela BiH.

Ukoliko prilikom provjere se uvidi da nosilac oznake Najljepših sela BiH ne ispunjava neke od kriterija, odmah će biti pismeno obaviješten da u roku od najviše mjesec dana ispravi uočene nepravilnosti i o tome obavijesti Udruženje Alterural. U suprotnom će izgubiti oznaku MBV BiH.

Izgled certifikata i naljepnice je kako slijedi:

Kategorija: Navesti jednu od 3 kategorije (u ovom slučaju Kategorija lokalne uprave)

Najljepša sela Bosne i Hercegovine – CERTIFIKAT

Serijski broj: 0001

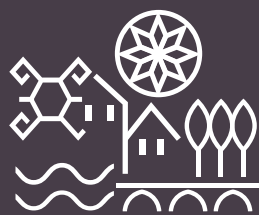
Općina
NAZIV OPĆINE
Adresa

Alterural
Potpis koordinatora
Sarajevo, dd.mm.godina

Primjeri MBV naljepnice

Najljepša sela
Bosne i Hercegovine